

Ljubljana, 30. september 2017

Komentarji osnutka Nacionalnega programa za kulturo 2018-2025

Spoštovani,

V Društvu Asociacija smo z zaskrbljenostjo spremljali javno razpravo glede Nacionalnega programa za kulturo (NPK). Najvišji strateški dokument, ki bo za kar osem let določal vse zakonske predpise, financiranje, prioritete in razvoj kulture, po našem mnenju namreč ni oblikovan skladno s standardi tovrstnih strateških dokumentov.

Predlagani NPK sicer smiselno povzame stanje stvari in pravilno detektira težave v polju kulture, predvsem premajhno sistemsko podporo nevladnih organizacij (NVO) ter samozaposlenih. A kot takšen je bolj podoben predhodni analizi, ki ji bo pravi NPK šele sledil. Po našem mnenju bi moral imeti strateški dokument jasno opredeljene smernice rešitev, cilje, ukrepe in kazalnike, ki jim bo z akcijskim načrtom mogoče v kasnejših letih slediti. Za usmerjanje kulturne politike niso dovolj zgolj opisi problemov, potrebujemo konkretne in sistematične predloge, kako jih rešiti.

Dokument mestoma sicer navrže nekaj konkretnih ukrepov za urejanje položaja samozaposlenih in NVO, ki pa niso utemeljeni na analizah posledic in so praviloma izvzeti iz konteksta razvoja celotnega sektorja, niso skladni z ostalimi strateškimi dokumenti vlade ter ne upoštevajo ključnih predlogov, ki jih kulturniška stroka že nekaj let javno zagovarja.

Pri samozaposlenih dokument načrtuje delitev poklicev na avtorske in neavtorske. Ker ni jasno, kako bi se avtorstvo določalo, in zakaj je takšna delitev smiselna, se bojimo, da bo to vodilo v zmanjšanje števila tistih, ki jim plačujejo prispevke za socialno varnost. To bo vodilo v še večjo prekarizacijo samozaposlenih, zato predlagamo umik ukrepa. Hkrati pogrešamo vizijo in razvojne ukrepe za samozaposlene, denimo uvedbo karijerne dinamike.

Dokument želi uvesti novo javno agencijo za umetnost. Bojimo se, da bi to zmanjšalo sredstva za umetnost na račun administracije, hkrati pa področje odprlo radikalnim rezom v proračunu. Verjamemo, da stroka na MK že zdaj ni podvržena pritiskom odločevalcev pri deljenju sredstev, kar je edini argument za ustanovitev agencije s strani MK. Ustanovitev agencije ne more biti izgovor za neprevzemanje politične odgovornosti za razvoj nevladnega sektorja v kulturi. Primeri iz tujine kažejo, da je agencija smiselna zgolj v primeru, da je financirana s strani izvenproračunskih virov, kar se v Sloveniji glede na umanjkanje zasebnih sredstev v kulturi zagotovo ne bo zgodilo. Zakaj je v tem primeru za golo prerazporejanje

DRUŠTVO ASOCIACIJA
–društvo nevladnih organizacij in
samostojnih ustvarjalcev na
področju kulture in umetnosti

PISARNA
Dalmatinova 4, 1000 Ljubljana

SEDEŽ
Metelkova 6, 1000 Ljubljana

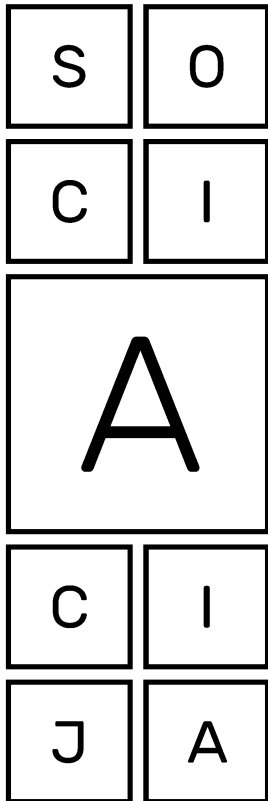
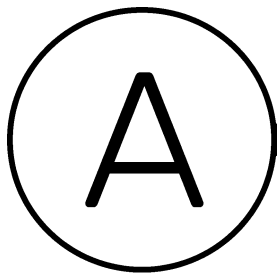
+386 (0)1 4341 244
+386 (0)51 773 611

info@asociacija.si
www.asociacija.si

DAVČNA ŠTEVILKA
38450666 (nismo dav. zav.)

MATIČNA ŠTEVILKA
1768875

TRR
SI56 61000 0014575 664
(pri DH d.d.)

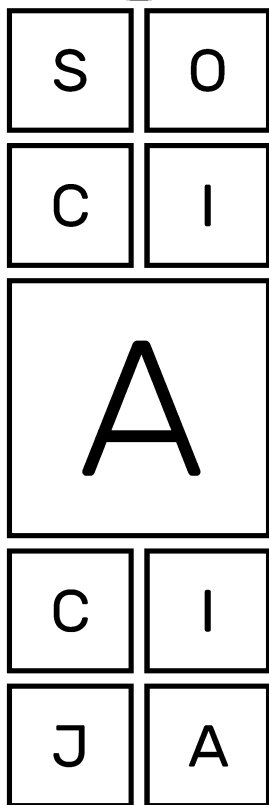
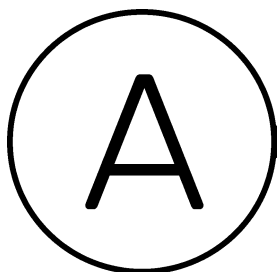
sredstev v kulturi potreben nov, dražji organ kot ministrstvo, tako ni jasno. Ker ukrep ni premišljen, predlagamo, da ga MK izloči iz NPK in okoli njega raje v naslednjih letih organizira sistematično strokovno razpravo, ne pa da se v NPK zaveže nečemu, za kar še ni odločeno, če sploh ima smisel.

Pozdravljamo sicer uvedbo koncesij za najbolj razvite NVO v kulturi, ki jih predlaga NPK, a hkrati opozarjamo, da umanjajo vsi drugi ukrepi za razvoj stabilnega nevladnega sektorja. Vključno z jasno zavezo, da bo po desetletju prizadevanj NVO v krovni zakonodaji, predvsem ZUJIK-u, jasno definiran kot temeljni gradnik kulturnega polja. NVO že leta poudarjamo, da je potrebno za stabilen razvoj sektorja, ki dosega neverjetne rezultate v polju umetnosti, uvesti stabilnejši način podpore. Govorimo o financiranju hladnega pogona, urejanju infrastrukturnih vprašanj, znatnejšemu sofinanciranju evropskih projektov, administrativnemu lajšanju bremen, dialoški pri pripravi mehanizmov financiranja itn. Nič od tega nismo našli v tem NPK.

Če želi MK Kulturniško zbornico Slovenije (KZS) spremeniti v zbornico stanovskih društev, menimo, da je tu potrebna previdnost. Na polju kulture ne delujejo zgolj ta društva, temveč tudi strokovna združenja. Če bo imela nova KZS pristojnosti podeljevanja sredstev in statusov za samozaposlene, menimo, da MK v tem primeru ne more odstopiti od odgovornosti za komisijsko odločanje o kvaliteti izvajalcev. KZS bi bilo tako veliko bolj smiselno preoblikovati v pred leti že široko usklajeno idejo o raziskovalni ustanovi za monitoring kulturnih politik.

V nadaljevanju podajamo natančnejše argumente in pripombe, za katere upamo, da jih boste v največji meri lahko upoštevali pri prenovi obstoječega dokumenta.

Društvo Asociacija

Podrobnejše pripombe Društva Asociacija na NPK

- *Str. 8: MK se sklicuje na nekatere horizontalne strategije in ukrepe, vendar se jim ne zdi smiselno, da jih vključi v NPK, saj je dovolj zgolj njihova omemba.*

S to trditvijo se ne strinjamo, saj menimo, da so strategije učinkovite zgolj, če delujejo sinhronizirano, in predvsem, ker za področje razvoja NVO, pa tudi denimo kulturnega turizma in kulturno-umetnostne vzgoje NPK ne kaže tovrstne sinhronizacije s področnimi dokumenti in strategijami. Opozarjamo, da je trenutno v postopku sprejemanja Strategija o razvoju Nevladnih organizacij in prostovoljstva, na katero je pripombe v medresorskem usklajevanju podalo tudi MK in je z njo torej seznanjeno. Gre za dokument, ki na horizontalni ravni ureja temeljni razvoj NVO v Sloveniji. Menimo, da je ključno, da je splošen akcijski načrt razvoja NVO vključen tudi na področju kulture, kar sedaj iz poglavij NPK, ki se lotevajo vprašanja NVO, ni razvidno.

- *Str. 8: MK se sklicuje na vrsto analiz, ki so jih opravile strokovne skupine o prenovi kulturnega modela.*

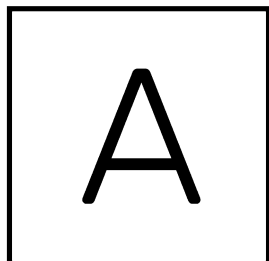
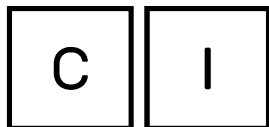
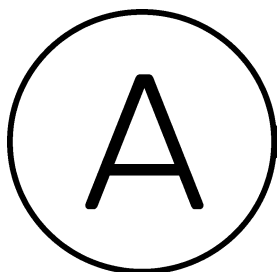
Opozarjamo, da izsledki ugotovitev t.i. Teršarjeve skupine, ki je bila na MK ustanovljena, da pripravi izhodišča za prenovu kulturnega modela in bila torej mišljena kot predpriprava NPK, še vedno niso javno dostopni, vsaj po naših podatkih. Smiselno bi bilo, da jih MK posreduje javnosti ter nakaže, na kakšen način so (ali niso) vključene v NPK.

- *Str. 11: MK trdi, da MK ne sofinancira najbolj kakovostnega programa, ter da to zagovarja del kulturniške javnosti (tudi v nevladnem sektorju).*

Gre za pavšalno ugotovitev brez podane razlage, analize ali dokaza za to trditev in v tem smislu gre zgolj za samokritiko ministrstva, saj programe in njihovo kakovost preverjajo in odobravajo prav oni. NVO mora za sofinanciranje dokazovati odličnost na vsakokratnih razpisih, evalvacijah itn. Avtomatskega podeljevanja sredstev ni, zato trditev enostavno ne zdrži.

- *Str. 11: MK našteva zakone, ki jih načrtuje*

Na tej točki je ključno, da se MK zaveže k definiciji NVO v kulturi v krovnem zakonu o kulturi ZUJIK-u. Gre za temeljno pričakovanje, o katerem se stroka z različnimi ministrstvi pogovarja že leta. V letu 2016 je bila na dialoški skupini MK za NVO sprejeta in usklajena tudi ustrezna definicija NVO. Predlagamo njeno vključitev v dokument.

Ministrstvo na tej točki ugotavlja tudi, da je poleg NPK ključen 4-letni akcijski načrt. S tem se strinjamo in menimo, da brez tega načrta NPK ne more iti v nadaljnjo obravnavo.

- *Str. 12: MK govori o tem, da se na področju kulture vztraja pri socialnih merilih in ne upošteva kakovosti.*

Opletanje s termini, da kultura rešuje socialni položaj ustvarjalcev je napačno gledišče. V pogojih rezanja sredstev je kakovost načeta zaradi sistemske nepodpore, ne pa želje ustvarjalcev po socialnem blagostanju. Pri takšnih trditvah moramo biti previdni, saj mečejo slabo luč na izjemne dosežke ustvarjalcev. Hkrati mora biti cilj predvsem profesionalizacija sektorja, torej da so znotraj njega poskrbljeni tudi pogoji preživetja (enako kot pri ostalih sektorjih, kjer se dopolnjujeta javni in nevladni sektor, denimo izobraževanje, sociala, zdravstvo itn.)

- *Str. 15: analiza zaposlenosti v kulturnem sektorju ne izpostavi zaposlenosti v NVO sektorju v kulturi.*

Pogrešamo podatke o trendu zaposlovanja znotraj NVO sektorja v kulturi, ki je skladno s trendom v državi izjemno nizko. Prav spodbujanje zaposlovanja v NVO sektorju bi morala biti ena izmed prioritete prihodnjih osem let ter posledično tudi NPK kot strateškega razvojnega dokumenta, saj bi to zaposlovanje omogočalo hitrejši razvojni preboj na področju kulture.

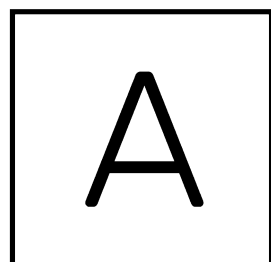
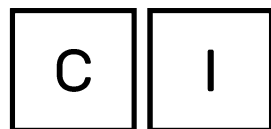
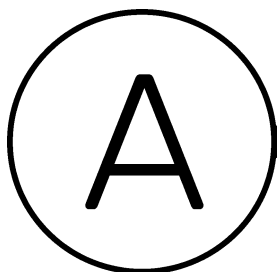
- *Str. 16: MK ugotavlja najvišje povečanje plač v NVO sektorju.*

Opozarjamo, da je potrebno te podatke kontekstualizirati, vsaj z dejstvom, da je NVO sektor še vedno najbolj prekariziran, da se je v omenjenem obdobju vseeno hitro razvijal, predvsem na račun izboljšave pridobivanja sredstev iz nedržavnih virov, še posebej evropskih razpisov. Povišanje plač torej vodi zgolj v približevanje pogojev v javne sektorju, ki ga še vedno niti približno ne dosega in je plod razvoj kompetenc sektorja. V izogib napačnim interpretacijam je smiselno, da se v besedilo doda to opombo.

- *Str. 19: Subjekt javnega interesa v kulturi in vprašanje državitvornosti.*

Opozarjamo, da v Sloveniji nimajo državljanstva vsi prebivalci države, prav tako vsi z državljanstvom niso Slovenci. V luči moderne, odprte, strpne in multikulturene kulturne politike predlagamo, da se vsi termini državljana zamenjajo s prebivalcem oziroma prebivalco, saj so tako veliko bolj vključujoči.

- *Str. 22: Definicija javnega sektorja*

Potrebno bi bilo dodati, da mora tudi javni sektor iskati partnerstva z nevladnim sektorjem in samozaposlenimi (ne pa da se to dogaja zgolj iz obratne smeri).

- *Str. 23 Definicija nevladnega sektorja*

Načeloma eksperimentalna umetnost preizprašuje, ne pa se odreka estetskemu učinku.

Ugotovitev, da nevladni sektor deluje večinoma na istih področjih ne drži povsem, tipičen primer je denimo intermedija ali sodobni ples, kjer javnih zavodov eksplicitno s tega področja praktično ni.

Ugotovitev, da si NVO sektor želi postati javni sektor ne zdrži. Želja po stabilnem financiranju in delovanju, ki omogoča dolgotrajni razvoj javnemu sektorju komplementarnih dejavnosti ne more biti ob vseh dokazanih dosežkih in kakovostih NVO sektorja videno kot nerazumno početje. Pomembno pa je, da tudi MK, tako kot vlada in ostala ministrstva (denimo v Zakonu o NVO ter predlogu Strategije razvoja NVO) začanja tudi v uradnih dokumentih prepoznavati pomen stabilnega razvoja NVO sektorja ter njihov doprinos k družbenem in siceršnjem razvoju.

Čeprav drži, da je država financiranje določenih področji javnega sektorja prepuščala agencijam, predlagamo prepoznanje, da je z imenovanjem strokovnih komisij na MK zagotavljala neodvisno in strokovno presojanje programov in projektov nevladnega sektorja na področju direktorata za ustvarjalnost.

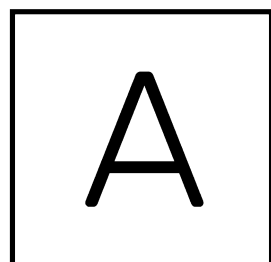
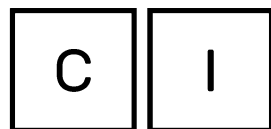
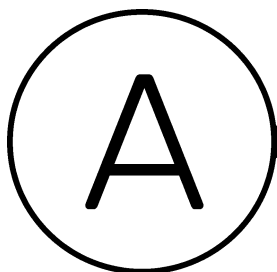
Predlagamo, da se tudi na tem mestu jasno zapiše zavezo, da mora biti glede na ugotovljeni pomen nevladnega sektorja v Nacionalnem programu, le ta ustrezno prepoznani in zapisani tudi v krovni zakonodaji (ZUJIK in ostali podzakonski akti). Ker do zdaj temu ni bilo tako, je to še toliko pomembnejša zaveza za Nacionalni program za kulturo, saj zgolj iz tega lahko izhaja potrebna sistemska ureditev položaja in razvoja nevladnega sektorja v kulturi.

- *Str. 24: definicija ljubiteljske kulture*

V luči pomena prehajanja med posameznimi akterji in področji pogrešamo institut prehajanja med ljubiteljsko in profesionalno nevladno kulturo ter mehanizme spodbujanja le te, kot je bila pred časom že usklajena in posredovana na MK s strani ZKDS in Asociacije.

- *Str. 24: Definicija zasebnega sektorja v kulturi*

Opozarjamo na kontradikcijo pri primerjavi nevladnega neprofitnega zavoda in zasebnega profitnega zavoda. Kot ministrstvo ugotavlja je prvi neprofiten, drugi ustvarja dobiček. Enačenje torej nikakor ni

na mestu, predvsem pa je ključno, kako razumemo njihovo vlogo pri produkciji kulturnih presežkov skladno z preverljivimi standardi umetniškega ustvarjanja in dokazovanju delovanja v javnem interesu.

- *Str. 26-29 vizija do leta 2025*

V sklopu razvoja kulturne dediščina in prepoznanja nesnovne kulturne dediščine predlagamo, da se razumevanje le te razširi tudi na vprašanje prehajanja sodobne umetnosti v kulturno dediščino in s tem nujno potrebne spodbude za sistematično urejanje arhivskega in dokumentarnega gradiva na polju nevladnega sektorja.

V sklopu razvoja medijev predlagamo, da se poleg zasebnega in javnega sektorja omeni tudi razvoj t.i. tretjega medijskega stebra, ki vključuje neprofitne NVO in skupnostne medije.

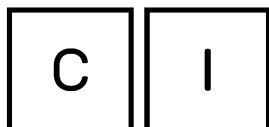
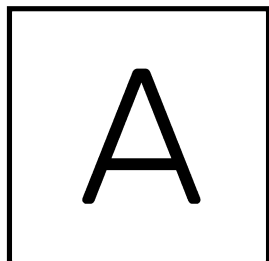
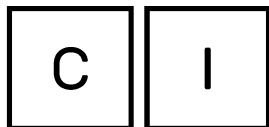
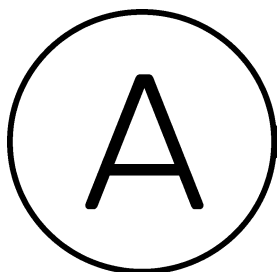
- *Str. 32-50: prvi cilj NPK – uveljavitev statusa kulture v javnem interesu*

V zadnjem odstavku strani 32 predlagamo, da se beseda inovativna kultura spremeni v inovativna kultura v sklopu nevladnega sektorja ter se slednjega primerno umesti v omenjeni cilj, podobno, kot se v njem poimenuje ostale akterje.

Na strani 33 MK govori o »dovolj spodbudnem okolju« za NVO sektor, medtem ko se zaveže k stabilnemu razvoju zgolj javnega sektorja. Opozarjamo, da gre za korak nazaj od zdajšnje dikcije krovnega zakona, saj je v ZUJIK-u že opredeljeno, da je potrebno NVO sektor razvijati primerljivo z javnim sektorjem. Predlagamo ustrezen popravek vsaj na zdajšnjo zavezo.

Na strani 34 se sicer strinjamo z ugotovitvijo o neenakostih (regionalnih, medgeneracijskih itn.), a menimo, da le ta ne izhajajo iz načina podeljevanja sredstev na osnovi komisij, temveč iz neustreznega spodbujanja trajnostnega razvoja na vseh ravneh, predvsem občinskem, kjer vsaj kar se tiče nevladnega sektorja, le redke občine NVO s potencialom namenjajo zadostna sredstva za profesionalizacijo ter posledičnim dostopom do ostalih virov financiranja (državni, evropski razpisi itn.).

Na strani 35-38, ko je govora o javni službi, se ta reducira na javni sektor. Smernice EU, vlade in MJU je tudi prenos določenih storitev iz javnega sektorja na NVO (denimo prek podeljevanja koncesij). Pomembno je da ključni razvojni dokument vključi tudi ta aspekt in da MK jasno določi, katere storitve lahko prenese na neprofitni NVO sektor (da to ne bo postal izgovor za privatizacijo). Takšen primer je denimo lahko informacijski servis za samozaposlene, raziskovalna dejavnost na področju kulturne politike itn.

Na strani 36, kjer se omenja ureditev politike gostovanj javnih gledališč predlagamo, da se v to politiko smiselno umesti tudi gostovanja nevladnega sektorja ter posledično (z javnimi sredstvi) podprtega mreženja in omogočanja večjega števila postprodukcij izven večjih središč, kar povečuje dostopnost neodvisne kulture vsem prebivalcem RS.

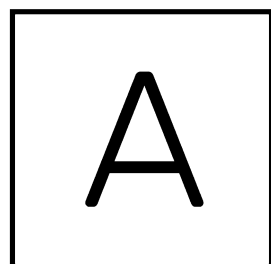
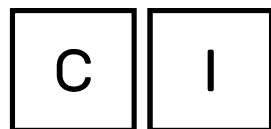
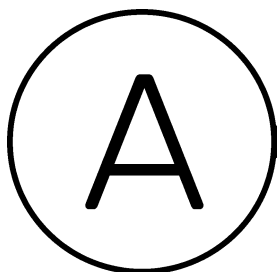
Na strani 38 je potrebno med nalogami v zvezi z javno službo dodati opredelitev in spodbujanje sodelovanja javnih zavodov z ostalimi sektorji (predvsem nevladnim in samozaposlenimi), pri čemer morajo te koprodukcije vsebovati tudi konkretne finančne vložke v produkciji.

Na strani 39 v sklopu točke kulturne dediščine predlagamo, da se razumevanje le te razširi tudi na vprašanje prehajanja sodobne umetnosti v kulturno dediščino in s tem nujno potrebne spodbude za sistematično urejanje arhivskega in dokumentarnega gradiva na polju nevladnega sektorja.

Na strani 40 ponovno opozarjamo, da mora strategija razvoja medijev nujno vključiti tudi prepoznanje t.i. tretjega medijskega stebra, torej nevladnih in skupnostnih medijev kot temeljnih nosilcev javnega interesa v kulturi.

Na strani 40 je nesprejemljivo, da se predpostavlja, da NVO sektor ni zavezan delovno-pravni zakonodaji, ker je po svoji naravi pravne osebe seveda dolžan spoštovati enaka merila in zakone kot ostali sektorji.

Na strani 41 MK navrže načrtovanje ustanovitve agencije za umetnost. Hkrati ne predloži analize in študije, ki bi dokazovala, da je odločanje o strokovnih programih na način, kot to poteka zdaj v sklopu direktorata za ustvarjalnost nestrokovno, in kot drugo, da bi lahko bilo v ločeni agenciji boljše. Pričakujemo bolj podrobno analizo stanja, obstoječih praks, mednarodno primerjavo, predstavitev pozitivnih in morebitnih negativnih učinkov takšne ustanovitve, stroškovnik ter širok javni pogovor s civilno družbo in vsemi deležniki, zakaj potrebujemo tovrstno agencijo. Šele takrat ima kot predlog in zaveza mesto v nacionalnem kulturnem programu. Če je edini motiv nevmešavanja politike, se sprašujemo, ali se tovrstno vmešavanje politike dogaja tudi pri javnih zavodih ki ne bodo dobili svoje agencije. Razlogi za tako velik poseg morajo biti bolj detajlno predstavljeni, vključno z rešitvami zanjo. Agencija bi verjetno pomenila več sredstev za administracijo, manj za programe. Ker za temeljni premislek pred sprejetjem novega NPK ni časa, predlagamo umik tega ukrepa, (vsaj) dokler ga ni mogoče ustrezno premisliti v široki javni diskusiji.

Na strani 41 se je potrebno poleg jasne opredelitve uvedbe koncesij (oziroma opravljanja javne službe) zavezati tudi k urejanju stabilnega okolja za nevladne organizacije v smislu urejanja financiranja hladnega pogona ter vzporednega razvoja večjih in manjših profesionalnih NVO v kulturi z ustreznimi večletnimi mehanizmi financiranja. Vse te rešitve izhajajo iz usklajenega nabora tem, ki so jih obravnavale dialoške skupine za NVO od leta 2009 ter predlog spremembe financiranja nevladnega sektorja, ki je bil v dialoški skupini usklajen v mandatu 2016, in ki jih je MK že večkrat prejelo.

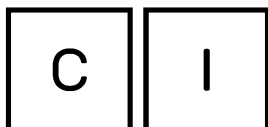
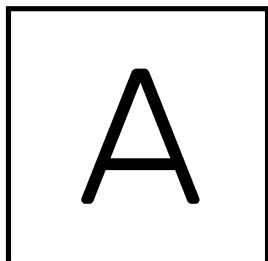
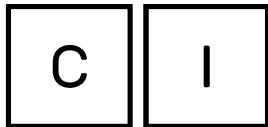
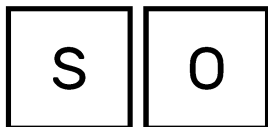
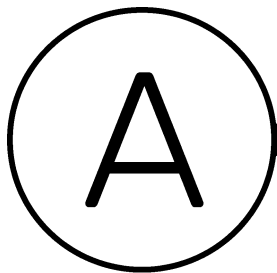
Na strani 41 je potrebno opredeliti tudi vlogo podpornih dejavnosti za dolgoročni razvoj nevladnega sektorja ter nabor ukrepov za njegov trajnostni razvoj, kar vključuje tudi opredelitev vloge podpornih horizontalnih NVO mrež.

Na strani 35 morajo biti jasno opredeljeni mehanizmi razvoja NVO sektorja v kulturi ter njegove profesionalizacije (stabilno financiranje, financiranje hladnega pogona, investiranje v infrastrukturo, s katero upravlja NVO sektor v javnem interesu, spodbujanje zaposlovanja strokovnega kadra, večja stopnja zagotavljanja sofinanciranja odobrenih evropskih projektov nevladnega sektorja, prenos storitev na nevladni sektor, uvedba financiranja podpornih dejavnosti za nevladni sektor itn.)

Na strani 41 je potrebno jasneje opredeliti, kaj uvedba koncesij oziroma opravljanja javne službe pomeni za obstoječe mehanizme financiranja (predvsem 4 letna programska sredstva). Treba je jasno zapisati, da gre za dodaten mehanizem razvoja, ki se v programska sredstva ne bo zažiral, in ki bo v svoji naravi opredeljen na način, da bo predstavljal kvantitativen preskok v smislu stabilizacije financiranja (torej za več kot obstoječih 4 let), ob seveda upoštevanju doseganja meril kakovosti programa. Hkrati pozitivna uvedba koncesij ne sme izničiti možnost razvoja manjših, a vseeno profesionalnih NVO v kulturi, ki jim je potrebno omogočiti bolj stabilno večletno programsko financiranje, ki vključuje tudi hladni pogon, stroške za zaposlovanje, investicije v infrastrukturo itn.

Za na strani 41 opredeljeno približevanja pogojev dela javnemu sektorju sta nujna dva ukrepa: povečanje financiranja s strani države za ta namen, ki bo ta približek omogočal, ter spodbujanje matching funds (sofinanciranja pridobljenih evropskih projektov) v višini, ki bo dejansko omogočala razvojni preboj in prijavljanje na največje evropske razpise, na katerih je NVO sektor v Sloveniji primerjalno med najuspešnejšimi v Evropi.

Na strani 41 pogrešamo zavezo, da mora biti razvoj NVO sektorja vpet tudi v lokalne kulturne programe občin.

Na strani 42-43, kjer ministrstvo definira poslanstvo stanovskih društev, pogrešamo opredelitev vloge strokovnih društev oziroma horizontalnih mrež, ki združujejo nevladni sektor in samostojne ustvarjalce v kulturi iz različnih področji in so ključni podporni mehanizem za razvoj NVO in samozaposlenih v kulturi. Te organizacije opravljajo številne dejavnosti: od raziskav, predlogov izboljšav zakonodaje do servisnih storitev in vzpostavljanja mednarodnih povezav za prenos dobrih praks iz tujine in obratno. Kot ključne pri razvoju NVO sektorja jih prepoznava tako Zakon o NVO kot nastajajoča Strategija za razvoj NVO, zato predlagamo, da se smiselno njihova vloga opredeli tudi njihova vloga v NPK.

Na strani 43 MK predlaga tudi redefinicijo kulturniške zbornice v ustanovo stanovskih društev oziroma prenos njenih pooblastil na stanovska društva. Pri delovanju stanovskih društev je potrebno nujno prepoznati tudi delovanje strokovnih društev, ki so lahko partner ministrstvu pri sprejemanju in spreminjanju javnih politik. Hkrati je potrebno premisliti, ali je zbornica primeren način organiziranja umetnosti in ali ne bi bilo KZS bolj smiselno preoblikovati v pred leti že usklajeno raziskovalno ustanovo za preučevanje in monitoring kulture in kulturnih politik, ki je lahko kompetenten in strokoven sogovornik ministrstvu pri oblikovanju kulturnih politik, saj so stanovska društva usmerjena predvsem v skrb za strokovnost posameznega področja, medtem ko bi takšna ustanova lahko raziskovala tako področne kot horizontalne ukrepe.

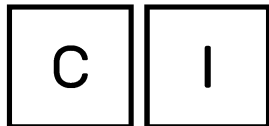
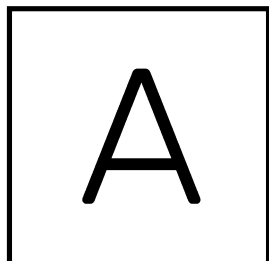
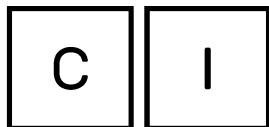
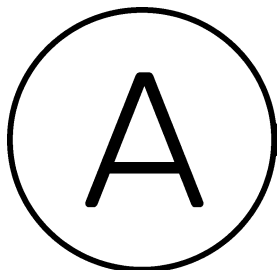
Na strani 43 ministrstvo predlaga tudi uvedbo reprezentativnosti pri društvi ali zvezah, kar se nam zdi potencialno problematično, saj v sodobni umetnosti ne funkcioniramo več po načelu obveznega članstva, številni umetniki in NVO pa pokrivajo več kot eno področja, zato ni jasno, ali morajo biti člani večih društev itn. zato menimo, da koncept reprezentativnosti v kulturi ni smiseln.

Na strani 43, kjer MK govori o dialogu z javnostjo predlagamo zapis o vlogi delovnih skupin za trajni dialog z NVO sektorjem in samozaposlenimi ter njihovo smiselno uvrstitev kot ključnega sogovornika v NPK.

Na strani 44 v točki 10 opozarjamo na nejasnost termina verodostojna umetnost.

Na strani 43-44 med ukrepe predlagamo tudi jasen zapis definicije NVO v ZUJIK kot enega izmed stebrov kulturne politike, kot jo tudi priznava NPK.

Na strani 44 v točki 11, ki govori o reprezentativnosti stanovskih društev predlagamo tudi zapis o vlogi strokovnih društev ter njihovem poslanstvu znotraj polja kulturne politike, ki ne temelji na reprezentativnosti, temveč kriterijih kakovosti dela in vloge v kulturni politiki, saj ne gre za sindikalna združenja in hkrati zaradi

pokrivanja vseh področji hkrati predstavljajo bistveno višje pragove za morebitno merilo reprezentativnosti kot posamezna stanovska društva.

Če razmišljamo o prenosu pooblastil podeljevanja statusa samozaposlenih na stanovska društva opozarjamo, da vsa področja nimajo tovrstnih društev (denimo intermedija), hkrati pa mora MK ohraniti odgovornost skrbi za samozaposlene. Potrebno je bolj jasno definirati, kaj pomeni takšen prenos (tudi v luči sredstev za samozaposlene) in da to ne bo pomenilo klestenje sredstev, kakšen bi bil odnos do MK na točki določanja kakovosti, kdo bi oblikoval in nadziral delo komisij itn. Opozarjamo, da je v tej točki izjemno veliko nejasnosti, ki potrebujejo dodatna pojasnila. Hkrati ne vidimo razloga, zakaj se pooblastila ne bi prenesla na vse NVO, ne pa zgolj na stanovska društva, še posebej v luči podpornih programov.

Na strani 44 in 45 je navržen zakon o ustanovitvi nove agencije za umetnost, ki zdaj očitno za razliko z namero nekaj strani pred tem vključuje tudi presojanje javnega sektorja ter prenos uslužbencev MK na agencijo. Ker očitno ne obstaja konsistentni načrt, kaj naj bi agencija počela opozarjamo k previdnosti pri definiranju in uvajanju le te brez široke javne razprave in analiz in posledičnem umiku ukrepa iz tokratnega NPK.

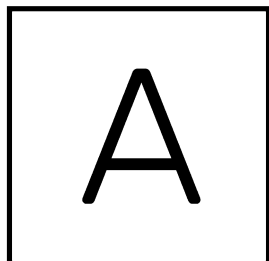
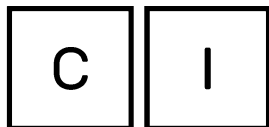
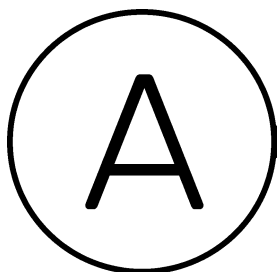
Na strani 45-46 pri točki odprava administrativnih ovir je potrebno misliti tudi olajšanje izplačevnja potnih stroškov za NVO, primerno avansiranje izplačil za NVO skozi celotno leto, spodbujanje civilnega dialoga z NVO in samozaposlenih v obliki dialoških skupin na MK, ustanovitev servisa za samozaposlene, ki bi ga prenesli kot javno storitev na NVO, podpiranje raziskovanja kot podlago za strokovne predpise itn.

Na strani 47, kjer se govori o vlogi in funkciji stanovskih društev, ne vidimo razloga, da se jih ločuje od strokovnih društev, ki združujejo NVO in samozaposlene.

Na strani 47 predlagamo konkretizacijo podpornih nalog, ki jih opravljajo strokovna društva (zagovorništvo, monitoring kulturnih politik, servis za samozaposlene in NVO, medsektorsko povezovanje itn.).

Na strani 48, kjer je govora o izvajanju umetnostne in kulturne vzgoje je potrebno nujno zapisati, da mora le ta vsebovati tako akterje iz javnega kot nevladnega sektorja, ki (predvsem slednji) že leta konsistentno skrbijo za razvoj področja in uvedbo inovativnih pristopov v njih. Predlagamo pripravo ustrezne strategije razvoja kulturno-umetnostne vzgoje.

Na strani 49-50, kjer je govora o ukrepih spodbujanja sodelovanja z gospodarstvom predlagamo uvedbo t.i. modela Arts&business, ki je

(digitalna in realna) platforma za srečevanje investorjev in kulturnikov (samozaposlenih, NVO in javnega sektorja). Društvo Asociacija je pilotni projekt Cubus za Balkan že vzpostavila v sodelovanju z ostalimi partnerji. Podobne mehanizme poznajo vse najrazvitejše države, platforma pa lahko služi za razvoj inovativnih pristopov, prostor srečevanja akterjev iz obeh polov ter raziskovanja področja kot podlago za pripravo nadaljnjih ukrepov zasebnega vlaganja v kulturo.

Med ukrepi na strani 49-50 pogrešamo oblikovanje strategije rezidenčnih politik v Sloveniji in tujini, ki bi bistveno izboljšala učinkovitost teh mehanizmov.

- *Str. 51 -61: Drugi cilj NPK: financiranje kulture*

Na strani 52 je govora o posebnem skladu za samozaposlene brez dela. Gre za idejo, ki že dolgo časa kroži v strokovni javnosti, a nikakor ne more biti izvedena z mehanizmom samoprispevka, ki bi zmanjšal že tako mizerne dohodke (o katerih v začetku piše tudi tokratni NPK). Zato predlagamo, da se ukrep premisli v smeri iskanja drugih virov financiranja v smeri mehanizmov, kot jih poznajo zaposleni oziroma brezposelni, čeprav ga načeloma seveda podpiramo in si zanj prizadevamo.

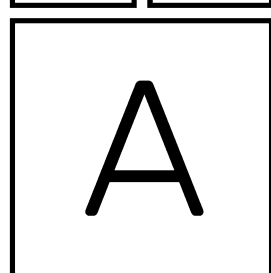
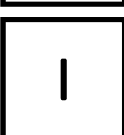
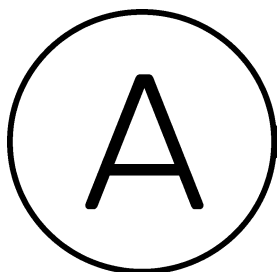
Na strani 52 predlagamo dvig proračuna iz 1,80 na 2 odstotka.

Na strani 52 opozarjamo, da vlada veliko nesorazmerje med financiranjem nevladnega in javnega sektorja, kljub izkazani kakovosti ustvarjanja NVO sektorja, zato je to potrebno nasloviti. Pogrešamo nadgradnjo sofinanciranja evropskih projektov v znatni višini, ki bi omogočala dejansko prijavljanje na največje projekte in posledično prinesla dodatna sredstva v kulturni sektor.

Na strani 52 pogrešamo razlago, v kakšno smer naj bi šla prenova finančne asistencije samozaposlenih v kulturi in kaj je smatrano pod zdajšnjo finančno asistenco.

Na strani 54, ki govori o uvedbi javne službe za NVO opozarjamo, da naj se v NPK zapiše, da to ne bo prišlo na račun zmanjšanja podpor programske in večletno financiranih NVO, temveč da bo uvedba javne službe za NVO primer nadgradnje razvoja in profesionalizacije NVO sektorja.

Na strani 54 pri sofinanciranju delovanja stanovskih društev opozarjamo na delovanje strokovnih društev in mrež ter zvez, ki bi kot steber podpornih dejavnosti nevladnih organizacij morale za to prejemati sredstva podobno kot stanovske organizacije ter opravljati podobne naloge. Hkrati opozarjamo, da reprezentativnost ni nujno edini pogoj opravljanja usposobljenosti za tovrsten prenos funkcij. Če se prenaša tovrstne funkcije na društva, je potrebno

nujno premisliti tudi o strokovni podpori samozaposlenim (servis), za katere so strokovna društva, ki imajo pregled nad vsemi področji in zakonodajami bolj primerna. Predlagamo vključitev te storitve in prenos na strokovna društva, hkrati z nalogami raziskav, monitoringa in strokovnega dialoga pri kulturnih politikah, ki ga opravljajo že sedaj.

Na strani 56 se med ukrepi omenja ustanovitev agencije za umetnost. V zgornjih opombah smo na več mestih pojasnili, zakaj se nam zdi ukrep preuranjen, zato tudi na tem mestu predlagamo njegovo izločitev.

Na strani 56 predlagamo, da imajo tudi NVO na razpisih možnost dopolnjevanja programov glede na oceno komisije, kot je nekoč to že veljalo.

Na strani 56 opozarjamo, da je nujno, da so selektorji in komisije izbrani transparentno, da niso v navzkrižju interesov, da so zapisi sej in odločitev javni ter da imajo prijavitelji možnost da se pred končno odločitvijo izjasnijo glede morebitnih dodatnih vprašanj ali pomislekov komisije ali selektorja.

Na strani 56 se med ukrepi omenja ustanovitev agencije za umetnost do leta 2019, kar se zdi odločno prehitro za ukrep, ki nima jasne analize, namena, financ in strukture. Pozivamo k odstranitvi ukrepa.

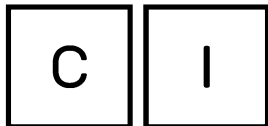
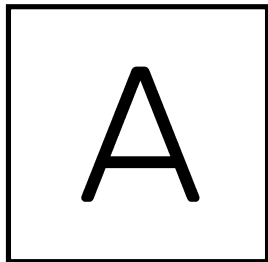
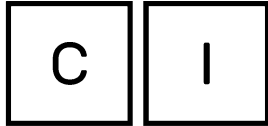
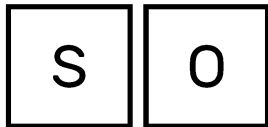
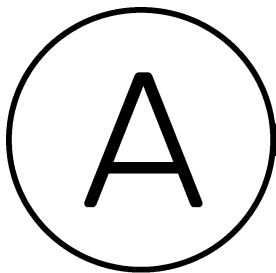
Na strani 56 predlagamo med ukrepe tudi spremembo pravilnika o izvajanju javnih pozivov in razpisov za NVO ter ponovno uvedbo dvotirnih razpisov (možnost pritožbe pred končno odločbo), saj je šlo v tem primeru za pomembno dobro prakso MK.

Na strani 58 predlagamo dvig proračuna za kulturo na 2% državnega proračuna in BDP.

Na strani 60 pri utemeljitvi cilja opozarjamo, da statusa samozaposlenega ni zgolj splet naključij (ker ni drugih zaposlitev ali javnega sektorja na področju), temveč splet zgodovinskih okoliščin, ki omogočajo ustvarjalcem tempo dela, ki je bolj skladen z njihovimi potrebami. Kljub vsem težavam s statusom ga je potrebno gledati tudi iz tega vidika in ga narediti spodbudnega.

Na strani 60 predlagamo uvedbo zaveze, da se bo pri samozaposlenih uvedlo nadomestilo ne le za bolezn, ampak tudi za poškodbe, in ne zgolj od 30 dne, ampak tudi prej.

Na strani 60 opozarjamo na nevaren poskus vpeljave omejevanja števila samozaposlenih po dejavnostih na podlagi preseganja deleža sredstev. Ta ukrep gre z roko v roki z segmentiranjem podeljevanja statusov stanovskih društev ter sredstev zanje, kar je

nesprejemljivo, če ta prenos pomeni omejevanje števila samozaposlenih glede na sredstva, ne pa da se podeljevanje plačila prispevkov podeljuje na podlagi izpolnjevanja meril kakovosti. Predlagamo, da se ukrep izloči.

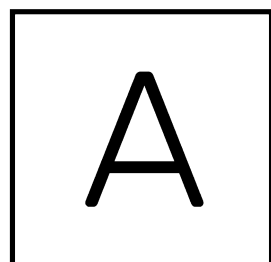
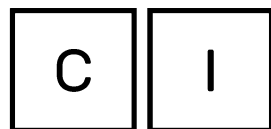
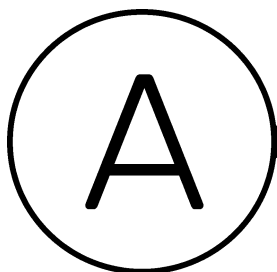
Na strani 61 opozarjamo na nevarni poskus delitve poklicev samozaposlenega na t.i. avtorske in ne avtorske, oziroma tiste, ki ustvarjajo odvisno in neodvisno od naročnika. Povsem nejasno je, zakaj je ta delitev potrebna. Če bo pomenila izločitev poklicev z naročniki iz sistema plačevanja prispevkov se nam zdi to poteza, ki bo vodila v še večjo prekarizacijo, saj trg ne deluje v meri, ki bi omogočal samostojnost podpornih poklicev. Gre za povsem napačno razumevanje avtorstva in ustvarjalnega procesa, ki je v sodobni umetnosti kreativen kolektiven proces. Samozaposleni niso individualizirana enota, temveč tesno sodelujejo z različnimi profili, ki skupno privedejo do končne ustvarjalne enote, čeprav so dela nekaterih samozaposlenih skrita v tem kolektivnem procesu. Ne da bi MK jasno pokazalo, na katere poklice misli, v kakšnem obsegu sredstev se pogovarjajo, želijo varčevati na najbolj prekarizirani delovni sili v kulturi ter se kljub vnaprejšnjim ugotovitvam, da trg pri nas ne obstaja, pretvarjajo, da je mogoča zaposlitev t.i. podpornih poklicev na trgu. To ne drži, in brez plačevanja prispevkov tudi tem poklicem (ki sploh niso zgolj podporni), se močno ogrozi tudi obstoj vseh t.i. avtorskih poklicev. Drzimo si trditi, da brez ustreznega priznanja ustvarjalnosti vseh samozaposlenih ne bo mogoče ustvarjati številnim poklicem v kulturi. Gre za nevaren precedens in prikrit poskus zmanjšanja števila samozaposlenih v kulturi.

Na strani 60-61 pričakujemo jasnejšo opredelitev ukrepov spodbude za delovanje samozaposlenih. Pogrešamo uvedbo usklajenega in zaželenega ukrepa pri samozaposlenih in sicer uvedbo karijerne dinamike.

Na strani 61 pri peti točki, ki govori o ustreznem vrednotenju dela samozaposlenih ne le pri javnih zavodih ampak tudi ostalih naročnikih opozarjamo, da mora država k temu pristopiti celostno. Za povečanje sredstev za samozaposlene znotraj NVO sektorja se morajo povečati temu namenjena sredstva, ki jih dobijo programske in projektno financirani NVO v kulturi. Nihče ne nasprotuje primernemu plačilu samozaposlenih, a zavedati se je potrebno, da če je NVO sofinanciran s strani MK višino sredstev za honorarje posredno odmeri prav MK, ko odobri program in višino sredstev zanj.

Na strani 61 pri vprašanju sindikalnega organiziranja opozarjamo na pomen organiziranja v drugih oblikah, prek vsebinskih mrež, ki združujejo samozaposlene, kar je glede na sam status samozaposlenega tudi bolj logična narava organiziranja.

- *Str. 62-66: Tretji cilj - dotok sredstev iz drugih virov*

Na strani 62 med operativnimi cilji pogrešamo dvig sredstev za sofinanciranje pridobljenih evropskih projektov, ki so glavni dodatni vir pritoka denarja izven državnega proračuna. Večja kot bodo sredstva za matching, več bo sredstev, ki se posredno, preko davkov tudi vračajo v državno blagajno.

Na strani 62 med operativnimi cilji predlagamo tudi premislek o ostalih ukrepih spodbujanja zasebnega vlaganja v kulturo ter načine spodbud, ki jih država lahko ponudi.

Na strani 63 in 64 pri obveznem deležu za opremljanje stavb opozarjamo, da ukrep ni primeren zgolj za likovno področje, ampak tudi ostala področja ustvarjanja, zato je potrebno zakon razširiti vsaj še na področje intermedije kot najbolj podhranjenega področja v kulturi, ki ga kot takšnega v začetnih straneh priznava tudi pričujoči NPK.

Na strani 66 predlagamo, da je pri premisleku o točkah in načinih spodbujanja zasebnega vlaganja vključena tudi strokovna javnost.

- *Str. 67-72: Četrti cilj NPK-odprava nesorazmerij v kulturi*

Na strani 67 med cilji predlagamo spremembo besede delo v delovanje (pri izenačenju pogojev med javnim in nevladnim sektorjem). Razlike namreč niso prisotne zgolj na področju zaposlovanja, temveč na sploh pogojev delovanja sektorja – v smislu možnosti vlaganja v infrastrukturo, v dolgoročen razvoj kadrov, v opremo, v razvoj novih storitev, v ločene postavke za delo in program itn.

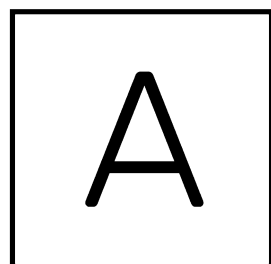
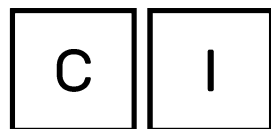
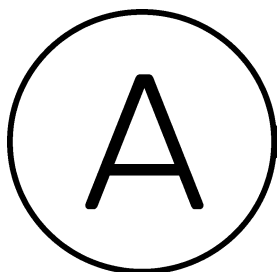
Na strani 63 opozarjamo, da občine (z redkimi izjemami prestolnice in deloma drugega največjega mesta) ne podpirajo razvoja profesionalnega NVO sektorja v meri, ki bi omogočal delovanje na enaki ravni kot v prestolnici. Zato je potrebno med ukrepe navesti spodbudo občinam pri razvoju profesionalnega NVO sektorja.

Na strani 68 opozarjamo, da bi moral biti kot eden izmed ključnih operativnih ciljev za razvoj decentralizacije navedena vzpostavitev mreže rezidenčnih centrov, ki ga upravlja nevladni sektor.

Na strani 69 pozivamo k dodatni pozornosti financiranja NVO sektorja po manj razvitih občinah.

Na strani 69 pozivamo k razmisleku, da je za razvoj na lokalni ravni ključno spodbujanje bolj transparentnega in učinkovitejšega sofinanciranja na lokalni ravni, torej ravni občin.

Na strani 71 pri izenačevanju pogojev dela v javnem sektorju in nevladnem sektorju še enkrat opozarjamo na nujnost izenačitve

pogojev delovanja – torej sistemskih pogojev za razvoj NVO sektorja, ki ga javni že ima, in ki zavira bolj aktivno zaposlovanje ter približevanje plačil tistih v javnem sektorju. Prav tako je potrebno misliti ne zgolj enaka dela, temveč približevanje pogojev dela v obeh sektorjih na sploh (saj vemo, da vsa dela v NVO in javnem sektorju v kulturi niso identična).

Na strani 71 opozarjamo, da do nesorazmerij prihaja tudi zato, ker imajo zaposleni v javnem sektorju za plače postavko, v NVO, ki so financirani iz javnih sredstev pa MK teh sredstev praviloma ne namenja. Zato NVO že leta opozarjajo, da je potrebno te postavke zvišati in ločiti od sredstev za hladni pogon, program in investicije.

Na strani 71 dodajamo, da morajo biti pri iskanju novega načina zaposlovanja nujno vključeni tudi predstavniki NVO.

Na strani 71 predlagamo razširitev iz ovrednotenja avtorskega dela tudi na podporne poklice, ki morajo biti prav tako primerljivo financirani v javnem in nevladnem sektorju.

Na strani 71 se strinjamo s predpostavko, da nobeno delo v projektih, ki so sofinancirani, ne sme biti neplačano, opozarjamo pa na institut prostovoljstva, ki je tudi v kulturi, še posebej pri ljubiteljskih precej razširjeno in bi ga takšna določba onemogočala. To seveda ne sme biti izgovor za neplačilo.

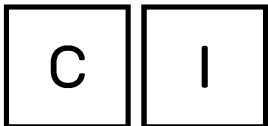
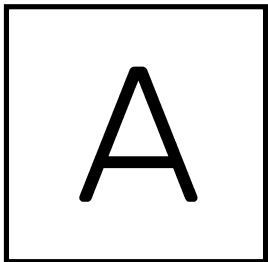
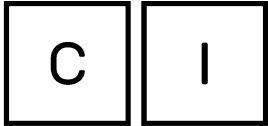
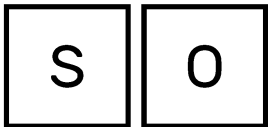
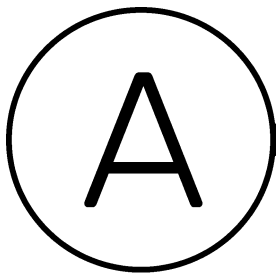
- *Stran 73-78: Peti cilj NPK – promocija kulture v tujini*

Na strani 73 predlagamo, da se med cilje umesti vprašanje rezidenčne politike ter tujih umetnikov pri nas. Strukturirano delovanje na tem področju bi omogočilo bolj smotrno porabo sredstev, bogatitev kulturnega prostora ter ciljano sodelovanje s ključnimi državami.

Na strani 75 predlagamo dopolnitev cilja 5.2. Za slovenske umetnike na rezidencah Slovenije v tujini je potrebno vzpostaviti sistem mentorstva in uvajanja, da iz rezidenčnih politik odnesejo največ. Predlagamo uvedbo kataloga dobrih praks in izkušenj umetnikov, ki so tam že bili na gostovanju.

Na strani 76 predlagamo razširitev razumevanja na morda ne največje, ampak najbolj relevantne festivale v tujini, ki so včasih fringe, a zato prinašajo nabor svetovno vzpenjajočih se umetnikov in so kot takšni za naše ustvarjalce izjemno referenčni, zato bi morala biti udeležba na njih tudi ustrezno podprta.

Na strani 76-78 opozarjamo, da mora biti ukrep 5.4., 5.5 in 5.6. odprt tudi za NVO in samostojne ustvarjalce v kulturi.

Na strani 77-78 opozarjamo, da je nujno razmisliti o prioritetah spodbujanja kulturnega turizma, predvsem v smislu nišnosti, kjer NVO igrajo ključno vlogo, hkrati pa v izogib turistifikaciji odpiranje kulturnemu turizmu razumeti kot logično nadgradnjo obstoječega prorama, ne pa ustvarjanju novih umetnih festivalov oziroma produktov.